

2020 m. rugsėjo 8 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai
Gedimino pr. 11, 01103 Vilnius

Pristatant asmeniškai ir elektroniniu paštu

Dėl būtinų ir neatidėliotinių veiksmų, reikalingų siekiant pašalinti didžiausias kliūtis Baltarusijos kvalifikuotai darbo jėgai ir verslui persikelti į Lietuvą

Gerbiamieji,

„Investuotojų forumas“ ir Lietuvos pramoninkų konfederacija kartu šiame rašte *(i)* trumpai apibūdina dabartinę padėtį apie valstybių tarpusavio konkurenciją dėl Baltarusijos kvalifikuotos darbo jėgos ir verslų, kurie yra pasirengę persikelti į Lietuvą ar kitą valstybę ir čia toliau realizuoti savo idėjas, *(ii)* nurodo didžiausias kliūtis, šiuo metu egzistuojančias Lietuvoje, kurias būtina nedelsiant pašalinti, siekiant sudaryti sąlygas į Lietuvą pritraukti Baltarusijos darbo jėgą ir verslą, ir *(iii)* pasidalina gautu pačių Baltarusijos įmonių požiūriu į jiems palankiausias sąlygas bei *(iv)* prašo Lietuvos Respublikos Vyriausybės imtis skubių ir neatidėliotinių veiksmų gerinant Lietuvos teisinę bazę ir taip sudaryti kuo palankesnes sąlygas pritraukti Baltarusijos kvalifikuotą darbo jėgą ir investicijas į Lietuvą.

1. Dabartinė padėtis

Dėl įvykių Baltarusijoje tiek fiziniai asmenys (dažniausiai itin iniciatyvūs ir kvalifikuoti žmonės), tiek verslas (daugiausiai IT sektorius) dabar aktyviai svarsto galimybę persikelti į Vakarų, kur tikisi surasti palankesnes ir saugesnes sąlygas darbui ir verslui plėtoti. Mūsų organizacijos ir mūsų organizacijų nariai gauna daug užklausų iš įvairių šaltinių (tiesiogiai iš įmonių, verslo asociacijų, ambasados ir t.t.) dėl galimybių persikelti į Lietuvą.

Atsakas iš mūsų valstybės kol kas nėra pakankamai koordinuotas. Pagal kompetenciją, „Investuok Lietuvoje“ parengė 6 žingsnių programą, kurioje yra aprašoma dabartinė padėtis dėl darbo jėgos ir verslo migracijos į Lietuvą:

- <https://investlithuania.com/relocation-procedures-for-belarusian-companies-to-lithuania/> (anglų k.);
- <https://investlithuania.com/relocation-procedures-for-belarusian-companies-to-lithuania-ru/> (rusų k.).

Tačiau Baltarusijos verslas svarsto įvairias alternatyvas, o atitinkamos šalys sparčiai keičia teisinę sistemą, kad sudaryti kuo palankesnes sąlygas pritraukti tiek aukštos kvalifikacijos darbo jėgą, tiek

Baltarusijos verslą. Konkurencija dėl specialistų vyksta jau dabar – eilėje jau stovi Lenkija, Skandinavijos valstybės, kaimyninės šalys, Ukraina. Pavyzdžiui:

Latvija

Rugpjūčio 27 d. Latvijos investicijų ir vystymo agentūros (LIAA) puslapyje buvo patalpintas kvietimas Baltarusijos kompanijoms persikelti į Latviją: <https://www.liaa.gov.lv/lv/jaunums/k-rozkalns-esam-gatavi-palidzet-baltkrievijas-uznemejiem>).

Rugsėjo 7 d. yra paskelbtas Latvijos LIAA pranešimas spaudai, kad per savaitę buvo konsultuota 100 įmonių, 10 yra priėmę sprendimą dėl dalinio ar pilno persikėlimo į Latviją: <https://www.liaa.gov.lv/lv/jaunums/jau-10-baltkrievijas-uznemumi-izteikusi-velmi-parcelt-savu-darbibu-uz-latviju>.¹

Ukraina

Ukraina yra viena iš rimtai svarstomų galimybių pasirinkimų sąrašė. Jau yra skelbiamas šalies patrauklumą aprašantis jų pasiūlymas: <https://belaroustoukraine.com/>.

Lenkija

Lenkija išskėlė itin ambicingus tikslus: <https://www.gov.pl/web/premier/plan-solidarni-z-bialorusia--polska-wesprze-represjonowanych>.²

Tokių aplinkybių kontekste delsimas iš Lietuvos pusės reiškia pralaimėjimą konkurencinėje kovoje dėl aukštos kvalifikacijos darbo jėgos, tiek Baltarusijos verslo, kuris galėtų kurti pridėtinę vertę šalyje ir čia mokėti mokesčius, kas yra ypatingai svarbu dabartiniame, COVID pandemijos paveiktos ekonomikos, kontekste. Primintina, kad IT sektorius Baltarusijoje sukuria apie 6 proc. BVP, o šalyje iš viso veikia apie 1 500 šios srities įmonių, o Lietuvoje yra šios srities specialistų trūkumas.

2. Didžiausios kliūtys ateiti Baltarusijos verslui, kurias būtina nedelsiant pašalinti

Siekiant Lietuvoje sudaryti kuo palankesnes sąlygas pritraukti tiek aukštos kvalifikacijos darbo jėgą, tiek Baltarusijos verslą, mūsų nuomone, yra būtina, visų pirma, kuo skubiau pašalinti bent jau šias kliūtis:

Finansinių paslaugų prieinamumo užtikrinimas

1. Lietuvoje galioja griežti, su ES reikalavimais suderinti, pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos reikalavimai. Dėl to, didesnės rizikos klientams (fiziniai asmenys ir įmonės iš Baltarusijos, tikėtina, būtų priskirti aukštai rizikai) sąskaitos atidarymo procesas ir prieiga prie esminių finansinių paslaugų užtrunka nepamatuoti ilga laiką.
2. Kliento pažinimo ir patikros procedūra, apimanti ir dokumentų surinkimą bei komunikaciją su klientu, gali itin užtrukti dėl sunkumų, siekiant gauti prašomus dokumentus iš Baltarusijos ir jos valstybinių įstaigų. Kadangi ne tik dokumentų turinys, bet ir forma vietos bankams bei kitoms finansų įstaigoms turi didelę reikšmę (pvz., dokumentacija turi būti ne senesnė negu keletą mėnesių, tinkamai išversta bei patvirtinta (su apostile ar legalizuota), iš oficialių registru, pan.), persikėlusiam Baltarusijos verslui ir jo darbuotojams gali būti sudėtinga net pradėti naudotis kasdienėmis finansinėmis paslaugomis.

¹ Straipsnio vertimas į rusų kalbą: <https://rus.delfi.lv/biznes/bnews/lair-desyat-belorusskih-kompanij-gotovy-perenesti-deyatelnost-v-latviyu.d?id=52446029>.

² <https://www.gov.pl/web/premier/premier-o-kierunkach-dalszego-wsparcia-dla-bialorusi-z-polskimi-euoparlamentarzystami>

3. Jei nebus sudarytos palankios sąlygos greitai pradėti naudotis finansinėmis paslaugomis persikeliantiems fiziniams ir juridiniams asmenims iš Baltarusijos, kyla rizika, jog grynųjų pinigų kiekis Lietuvoje išaugs, ko pasėkoje pinigų plovimo prevencijos kontrolė tik susilpnės.
4. Suprantant, kad įstatyminis reguliavimas pinigų plovimo prevencijos srityje matomai nesikeis, būtina inicijuoti tamprą dialogą tarp Lietuvos finansų sektoriaus, jį atstovaujančių organizacijų (pvz., Lietuvos bankų asociacijos) bei priežiūros institucijų (Lietuvos banko ir Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos). Ypač, priežiūros institucijų išaiškinimai bei oficialios rekomendacijos (dėl pakankamų dokumentų, dėl verifikavimo šaltinių, dėl vertimų ar dokumentų patvirtinimų formos, kt.) gali padėti paspartinti ir su efektyvinti finansinių paslaugų suteikimą.
5. Priežiūros institucijų pagalba ir pozicija bus itin svarbios ir dėl Baltarusijos verslo įmonių rizikos įvertinimo pinigų plovimo prevencijos prasme.
6. Siekiant gauti platesnes finansines paslaugas (pvz., paskolas nekilnojamojo turto įsigijimui, paskolas verslo vystymui, kt.), reikalinga atitinkamai adaptuoti vidinius finansų įstaigų procesus.

Užsieniečių imigracijos procedūros

7. Sudaryti išskirtines sąlygas IT srities bei kitiems aukštos kvalifikacijos specialistams atvykti ir dirbti Lietuvos Respublikoje, t. y. net jei šie specialistai neatitinka dabartinių kriterijų dėl Mėlynųjų kortelių (leidimų laikinai gyventi) išdavimo kaip aukštos kvalifikacijos specialistai, tuomet išduoti jiems nacionalines vizas ar leidimus laikinai gyventi nereikalaujant iš šių specialistų leidimų dirbti ar sprendimų dėl atitikties darbo rinkos poreikiams iš Užimtumo tarnybos, pateikiant alternatyviai kvalifikacijos dokumentą arba bent 1 metų profesinę patirtį IT srityje.
8. Atsisakyti reikalavimo aukštos kvalifikacijos darbuotojams, kuriems bus mokama tarp 1,5 ir 3 VDU ir kurių profesijos nepatenka į trūkstančių profesijų sąrašą, gauti atitinkamus sprendimus dėl atitikties darbo rinkos poreikiams iš Užimtumo tarnybos (IT specialistai šiuo metu patenka į trūkstančių profesijų sąrašą, tad šis palengvinimas būtų aktualus kitų IT įmonių darbuotojų persikėlimui į Lietuvą).
9. Atsisakyti ne mažesnės kaip 5 m. profesinės patirties prilyginimo aukštojo mokslo kvalifikacijai procedūros bei leisti profesinės patirties tinkamumą vertinti patiems darbdaviams arba, alternatyviai, šią procedūrą supaprastinti (pvz., leisti dokumentus pateikti anglų ar rusų kalbomis; suteikti galimybę dokumentus pateikti el. būdu, parengti atmintinę kur nurodomi konkrečiai Baltarusijai pritaikyti reikalingi pateikti dokumentai).
10. Sudaryti galimybę užsieniečiams teikti prašymus dėl leidimų laikinai gyventi išdavimo, prie šio prašymo pridedamų dokumentų originalus bei pareiškėjų biometrinius duomenis Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse ir konsulinėse įstaigose (bent jau tose valstybėse, kurių piliečiams netaikomas bevizis režimas, pvz., Baltarusija, Rusija, Indija ir t. t.). Nuo 2020-09-07 atsirado galimybė aukštos kvalifikacijos darbuotojams ir tyrėjams teikti elektroninį prašymą per MIGRIS sistemą ir pasirinkti virtualų vizitą, tačiau analogiškas palengvinimas netaikomas kitiems dėl leidimo laikinai gyventi norintiems krepintis asmenims (pvz., šeimos nariams, ne aukštos kvalifikacijos darbuotojams), taip pat ši naujovė nesuteikia galimybių pateikti biometrinius duomenis Lietuvos Respublikos diplomatinėse atstovybėse ir konsulinėse įstaigose. Todėl asmenys vis tiek turės kreiptis dėl nacionalinės vizos išdavimo ir vykti į Migracijos departamentą pateikti biometrinius duomenis.
11. Sudaryti galimybę specialistų (ypatingai IT sektoriaus) šeimos nariams atvykti lankstesnėmis sąlygomis (pvz., netaikant 2 metų užsieniečio gyvenimo Lietuvoje laikotarpio reikalavimo arba šį reikalavimą sumažinti (kai specialistas neturi galimybių kreiptis dėl Mėlynosios kortelės), suteikti galimybę kreiptis dėl leidimo laikinai gyventi išdavimo (įskaitant biometrinių duomenų pateikimą) per Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybes ir konsulines įstaigas).

12. Sudaryti galimybę (įtvirtinti naują vizų / leidimų išdavimo pagrindą) verslo perkėlimo į Lietuvą atveju išduoti visiems tos pačios įmonės darbuotojams (IT specialistai, rinkodaros darbuotojai, vadybininkai, administratoriai, t. t.) bei jų šeimos nariams analogiškas nacionalines vizas ar leidimus laikinai gyventi, kad jie galėtų nedelsiant persikelti į Lietuvą bei nepertraukiamai tęsti įmonės veiklą. Tokiu atveju įmonė būtų tikra, kad perkeliama visi su verslu susiję darbuotojai.
13. Atleisti Baltarusijos Respublikos piliečius nuo konsulinio mokesčio už prašymų išduoti nacionalines vizas priėmimą ir nagrinėjimą.
14. Užtikrinti pakankamus žmogiškuosius resursus Migracijos departamente bei Lietuvos Respublikos ambasadoje Baltarusijos Respublikoje siekiant tinkamai ir greitai aptarnauti padidėjusį aukštos kvalifikacijos specialistų ir jų šeimos narių skaičių.

Mokesčių administravimas

15. Gerinti teikiamų mokesčių administravimo paslaugų (VMI ir SODRA) prieinamumą užsieniečiams:
 - Padidinti skaičių darbuotojų, teikiančių mokesčines konsultacijas telefonu ir elektroninėmis priemonėmis;
 - Užtikrinti mokesčių konsultacijų teikimą anglų ir rusų kalbomis;
 - Elektroninio deklaravimo ir Mano VMI sistemų adaptavimas anglų ir rusų kalbomis;
 - VMI internetinės svetainės www.vmi.lt adaptavimas anglų ir rusų kalbomis, užtikrinant, jog būtų skelbiama aktuali informacija apie mokesčius, jų mokėjimą bei deklaravimą. Taip pat būtų patalpintos aktualios mokesčių įstatymų versijos anglų ir rusų kalbomis.

Valstybės pagalba, subsidijos

16. Siekti padėti įsitvirtinti darbo rinkoje aukštos profesinės kvalifikacijos užsienio piliečiams. Tuo tikslu aukštos profesinės kvalifikacijos užsienio piliečius įtraukti į sąrašą darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų, kuriuos įdarbinus, darbdaviams yra mokama subsidija darbo užmokesčiui (LR Užimtumo įstatymo 25 str. ir 41 str.).
17. Suteikti įmonėms *de minimis* valstybės pagalbos pagrindu išlaidų kompensaciją darbuotojų perkėlimui (daiktų pervežimo paslaugoms, kelionės išlaidoms (bilietai / kuras), migracinių procedūrų sutvarkymui ir pan.).

Socialinė programa

18. Svarstyti kokius kompleksinius sprendimus Lietuva gali pasiūlyti atvykstantiems specialistams: turi būti suteikta pagalba ne tik ieškant būstų nuomai, bet ir surandant darželius (vienas iš variantų surasti bendradarbiavimo galimybes su jau veikiančiais) bei mokyklas. Atitinkamai, reikės spręsti ir dėl šeimos narių įsidarbinimo skatinimo programos ir kitų adaptaciją palengvinančių žingsnių.
19. Itin svarbi komunikacija. Turi būti aiškiai pateikta informacija, numatyti konkretūs žingsniai bei atsakingi asmenys, jei įmonė nusprendžia perkelti savo darbuotojus į Lietuvą. Būtina pabrėžti, kad visa tai nėra IT Baltarusijos įmonės viliojimas, bet yra siekiama padėti žmonėms saugiai dirbti išvengiant vykstančių represijų Baltarusijoje.

Izoliavimo sąlygos ir COVID-19 ligos tyrimas

20. Šiuo metu Baltarusijos Respublika yra įtraukta į paveiktų šalių sąrašą kur sergamumas COVID-19 infekcija per pastarąsias dvi savaites viršija 16 atvejų 100 tūkst. gyventojų, todėl iš šios valstybės atvykstantiems asmenims reikia 14 dienų praleisti izoliacijoje. Kylant susirgimų skaičiui ir per pastarąsias 14 kalendorinių dienų jam viršijus 25 atvejus 100 tūkst. gyventojų, iš Baltarusijos Respublikos atvykstantys asmenys privalės turėti ne anksčiau nei prieš 72 val. iki atvykimo į

Lietuvos Respubliką atliktą tyrimą COVID-19 ligai nustatyti bei gautą neigiamą atsakymą. Kadangi šiuos tyrimus dėl situacijos Baltarusijos Respublikoje sudėtinga atlikti, siūlome leisti šiems asmenims per 24 valandas nuo atvykimo į Lietuvos Respubliką kreiptis į tyrimus atliekančią įstaigą dėl tyrimo COVID-19 ligai nustatyti atlikimo arba pasienio punkte įrengti mobilų koronaviruso infekcijos patikros punktą.

3. Baltarusijos įmonių požiūris į jiems palankiausias sąlygas

„Investuotojų forumas“ ir Lietuvos pramoninkų konfederacija tuo pačiu pasidalina gautu pačių Baltarusijos įmonių požiūriu į jiems palankiausias sąlygas, kurias jie analizuoja prieš priimdami sprendimą perkelti savo verslą į kitą šalį (Baltarusijos įmonių bazinių pageidavimų sąrašas rusų ir anglų kalbomis yra pridedamas prie šio rašto).

Šis sąrašas ne tik patvirtina poreikį pašalinti minėtas aplinkybes, trukdančiam Baltarusijos verslui persikelti į Lietuvą, ir netgi kelia ambicingesnius klausimus, tarp jų - dėl palankesnės mokesstinės aplinkos sukūrimo, pavyzdžiui, numatant Lietuvoje LEZ zonas (tech-parkus), skirtas IT įmonėms įsikurti ir vystyti savo verslą. Prireikus perimti Baltarusijos gerą patirtį gali būti pasitelkti ir jų konsultantai, kurie padėjo šalyje įsteigti ir išplėtoti jų IT tech-parką.

4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės vaidmuo ir lyderystė

„Investuotojų forumas“ ir Lietuvos pramoninkų konfederacija kartu prašo Lietuvos Vyriausybės imtis skubių ir neatidėliotinių veiksmų gerinant Lietuvos teisinę bazę ir taip sudaryti kuo palankesnes sąlygas pritraukti Baltarusijos kvalifikuotą darbo jėgą ir investicijas į Lietuvą – organizuojant ir koordinuojant visų bendras pastangas minėtam tikslui pasiekti - bendradarbiaujant visiems: verslo asocijuotoms struktūroms, Finansų ministerijai, Užimtumo tarnybai, Migracijos departamentui, Lietuvos bankui ir kitoms valstybės institucijoms.

Pridedama: Baltarusijos įmonių bazinių pageidavimų sąrašas rusų ir anglų kalbomis.

Pagarbiai

Rolandas Valiūnas
Investuotojų forumo
Valdybos pirmininkas

Vidmantas Janulevičius
Lietuvos pramoninkų konfederacijos
Prezidentas